

Kvíin(?) á Suðurholtunum

- dálítill fornminjaathugun á Hvanneyri 7. apríl 2016

Ég fór fyrir könnunarhópi til fornleifarannsókna í dag; hafði á göngu nýlega rekist á tóftarbrot sunnan við byggðina á Hvanneyri sem ég hafði ekki lagt merki til áður. Völdum þennan blíða dag til rannsóknarinnar. Rannsóknahópin skipuðu, auk skrifara, þeir Aron Bjarni Ísgeirsson og Guðmundur Bragi Borgarsson, nemendur 'Andakílsskóla.' Hundurinn Kátur var til ráðgjafar og selskaps.

Tóftin er fast vestan við vegarslóðann sem liggur á milli Stekkjarholta og Ausulækjar/Andakílsár. Mér sýnist af örnefnaskrá að staðinn megi kalla í Suðurholtum. Þarna er gengur fram eitt af (SV-NA)-klettabeltunum sem einkenna svæðið. Tóftin liggur á hæð sem er vel gróin en fast vestan við hana rís dálítill klettaborg. Staðsetning miðju tóftarinnar er N 64.33,359 V 21.45,932. Vegalengd heim að á Gamla Hvanneyrarstað gæti talist drjúgur stekkjavegur.

Við mældum og mynduðum tóftina. Hún er 8,0 m að lengd og 1,9 m breið grjóthlaðin en nú vallgróin. Í veggjum er töluvert af grjóti og sumt stórt. Þarna hefur því verið mannvirki sem allmikið var borið í. Ég hallast helst að því að þetta hafi verið mjaltakví til mjöltunar áa, bæði vegna lögunar tóftarinnar og breiddar hennar en kvíar voru gjarnan 1,9-2,2 m breiðar. Má þá áætla að kvíin hafi tekið allt að 40 kvíaaer¹. Ekki gat ég séð minjar um lambakró næst henni, svo sennilega hefur þetta ekki verið stekkur.

Kvíin er reist á þurrlendi þaðan sem vel hallar til flestra átta. Kvíin snýr gaflti til SA en er opin til NV að því er virðist. Vestan tóftar þessarar er mikið þýfi og þar gætu því vel leynst fleiri minjar. Þyrfti að kanna það betur. Kvíarstæðið er fallett eins og sjá má af meðfylgjandi ljósmyndum og þaðan sér vel til nálægs umhverfis ekki síst ef gengið er upp á klettaborgina sem gnæfir yfir umhverfið SV við kvína.

Piltana, sem voru áhugasamir, fræddi ég lauslega um hlutverk kvíarinnar en Kátur var mjög áhugalítill, renndi sér mest á kviðnum í sinunni undir fyrirlestrinum.

Meðfylgjandi ljósmyndir gefa hugmynd um vettvanginn, gerð minjanna og umhverfi.

Hvanneyri 8. apríl 2016/Bj.Guðm.

¹ Það er reiknað þannig: hver kvíaa tekur um 0,4 m þar sem hún stendur við kvíarvegg. Til mjalta raða ærnar sér þétt við hvorn langvegg: $(8,0 \times 2):0,4 = 40$ ær...!

Aðstoðarmenn mínir, Guðmundur Bragi, standur í miðri kvínni en Aron Bjarni (t.h.) áleifum kvíarveggjarins.

Myndin sýnir kvína sem hefur stefnuna SA-NV

Útlínur kvíarinnar hef ég markað lauslega; horft til austurs, Hestfjall og Varmalækjarmúli eru í fjarska fyrir miðri mynd.

Horft til V á gafl kvíarinnar.
Klettaborgin í baksýn. Þarna sést heillegasti/skýrasti hluti tóftanna...